

آداب و رسوم سفر حج از گذشته تا امروز

پله پله تا ملاقات خدا

آزاده باقری

روزنامه‌نگار

رفتن به حج به‌ویژه حج واجب از جمله آرزوهایی است که کمتر مسلمانی یافت می‌شود در دل خود آن را نیروراند. آرزویی که پیر و جوان و مرد و زن هم نمی‌شناسد و همه طلب دیدن خانه خدا از نزدیک را می‌کنند، اما رفتن به مکه و مدینه از گذشته تا امروز با فراز و فرودهایی همراه بوده است که همین فراز و فرودها به ایجاد آداب و رسومی منجر شده که برخی از آنها به باد فراموشی سپرده شده و برخی دیگر همچنان به روال گذشته باقی مانده‌اند.

در گذشته رفتن به حج کار آسانی نبود، هم از نظر مالی و هم از نظر زمانی. برای همین شاید هر کس نمی‌توانست به آرزوی رفتن‌اش به خانه خدا برسد. تا ۴۰-۳۰ سال پیش شاید تنها کسانی می‌توانستند عازم سفر به خانه خدا شوند که اول از همه از نظر مالی به قول معروف دست‌شان به دهان‌شان می‌رسید و حاجی می‌شدند و دوم این که دیگر سن و سالی ازشان گذشته بود و شاید سفر به عربستان آخرین سفر عمرشان به حساب می‌آمد و دیگر عمری برای رفتن به سفرهای دیگر نداشتند.

می‌دادند تا در صورت بروز حادثه در زمان سفر و برگشتن او به وصیت‌اش عمل کنند. نوشتن وصیت‌نامه قبل از رفتن به سفر حج تا حدودی همچنان پابرجاست، اما از آنجا که از یک طرف این سفر مانند سایر سفرها با هواپیما و امکانات مناسب صورت می‌گیرد و از طرف دیگر چون دیگر مانند گذشته حاجی‌ها تنها کسانی که سن بالایی

نوشتن وصیت‌نامه

همین سن بالا داشتن از یک سو و از سوی دیگر دشوار بودن مسیر سفر به دلیل نبودن وسایل حمل‌ونقل راحت‌تر موجب می‌شد تا بسیاری از کسانی که عازم سفر خانه خدا هستند وصیت کنند. وصیت خود را نوشته و سپس آن را به فرد معتمدی

طلب حلالیت از اطرافیان

منو بخش

چون در گذشته ارتباطات بین مردم بیشتر به‌صورت دهان به دهان، حضوری و کلامی انجام می‌گرفت کسی که قصد سفر به خانه خدا داشت به جای آن که گویی هوشمند خود را به دست گیرد و یک گروه بزند و همه را در آن عضو و سپس اعلام کند عازم سفر و رفتن به خانه خداست؛ یک ماه قبل از آن که

عازم سفر شود به خانه تک تک اطرافیان، دوستان، اقوام، همسایگان و... می‌رفت تا این که به آنها اطلاع دهد عازم سفری است که همه آرزوی آن را دارند و حالا نصیب او شده است؛ سفری که لازم است وقتی به آنجا می‌رود حق الناسی به گردن کسی نداشته باشد و از همه کسانی که خواسته و ناخواسته به آنها بدی کرده است طلب مغفرت، بخشش و حلالیت کند. گرفتن حلالیت از همه به‌ویژه کسانی که زائر احتمالا به آنها ظلمی روا داشته، غیبتی کرده، حقوقی از آنها پایمال کرده، روابط غیرصمیمانه با آنان داشته، ناسزا و دشنام داده موضوع مهمی بوده که در قدیم برای آن بسیار ارزش و اهمیت قائل بودند. این حلالیت‌طلبیدن موجب می‌شد مسافر خانه خدا با دلی سبک به سفر برود و این اطمینان را داشته باشد که دینی به گردنش نیست و برای همین برای کسانی که او را حلال کرده‌اند دعای خیر کند. با وجود بودن چنین رسم زیبایی اما در چند سال اخیر به نظر می‌رسد برخی زائران به این سنت دیرینه توجه لازم را نداشته باشند و حتی در برخی موارد پیش آمده اطرافیان برای خداحافظی و طلب دعا و آمزش سراغ زائر می‌روند و با او خداحافظی می‌کنند. در صورتی که باورها در اصل به این سمت بوده زائر زمانی که نزد خدا می‌رود از هر نظر پاک باشد. مانند کسی که از مادر تازه متولد شده، در این شرایط است که او پس از بازگشت از خانه خدا می‌تواند زندگی‌اش را از نو و به صورتی که عاری از هرگونه گناه است ادامه دهد.

دارند نیستند برای همین به جدیت گذشته صورت نمی‌گیرد.

پرداخت خمس و زکات

موضوع دیگری که قبل از رفتن به حج مورد توجه مسافران خانه خدا بوده، این است که تمام و کمال خمس و زکات خود را پرداخت کرده و بدون آن که در این زمینه هم دینی به گردنش باقی مانده باشد، سبک بال راهی خانه خدا شود. چون خمس و زکات نیز مانند نماز و روزه جزو واجباتی است که یک‌مومن مسلمان باید به آن پایبند بوده و اجرا کند. اما باز هم جای تاسف دارد که در سال‌های اخیر توجه به موضوع خمس و زکات کمتر بوده و این موضوع موجب شده شامل حال کسانی که به مکه و مدینه می‌روند برای انجام مراسم حج نیز شود. برخی مسافران خانه خدا دیگر کمتر به این موضوع توجه می‌کنند و ساک خود را بسته و عازم سفر می‌شوند و تازه آنجا یاد دین‌های ادا نشده خود می‌افتند!

مراسم بدرقه کردن حاجی

بدرقه کردن رسم دیگری است که هنوز هم کم‌وبیش در گوشه و کنار شهرهای گوناگون انجام می‌گیرد، اما به طور کلی آن روشی که در بیشتر شهرها به صورت معمول مرسوم بود این است که وقتی مسافر حج یک ماه قبل از سفرش به دیدار

آشنایان و اقوام به منظور خداحافظی و طلب حلالیت می‌رود، اطرافیان نیز زمان شروع سفر مسافر، زائر را تا مسیری بدرقه کرده و برای او هدایا و مواد غذایی و... می‌آورند. این رسم هم به این خاطر شکل گرفت چون مسیر حج مسیر طولانی و ناامنی بوده به همین دلیل هم برخی این وظیفه را به عنوان بدرقه کننده در خود می‌دیدند تا به نوعی مراقب و محافظ کسی باشند که می‌خواهد خانه خدا را از نزدیک ببیند. در سال‌های اخیر هم کسانی که همچنان به مراسم

